

Водотыка С.Г. Пути развития социального знания в Украине XXI века в контексте исторического опыта 1920-х годов: соотношение эволюционных и революционных путей развития науки.

В статье проанализированы возможные варианты будущего украинского гуманитарного научного знания с учетом исторического опыта 1920-х годов. Как в первые послеоктябрьские годы, так и сейчас отдельные «ультраревOLUTIONеры» выступают за ликвидацию всех существующих научно-исследовательских структур и создание новой науки с «чистого листа». Автор доказывает ошибочность и губительность такого варианта. Исторический опыт 1920-х годов свидетельствует, что лишь преемственность в развитии науки, творческое и критическое использование лучших достижений дооктябрьских времен (отдельные концепции, идеи, наработки, структуры и кадры) обусловили небывалый подъем и расцвет национального украинского социально-гуманитарного знания. Так, все научные школы отечественной историографии 1920-х годов воспринимались общественностью как единое национальное государственное направление. Сталинский погром науки 1930-х годов под лозунгом революционной целесообразности прервал развитие украинистики до возрождения независимости украинского государства.

Ключевые слова: история, социальные науки, пути развития науки, континуитет, советизация науки, революционный разрыв преемственности.

Vodotyka S. G. The Ways of Evolution of Social Knowledge in the Context of Experience of 1920th: the Correlation Evolution and Revolution in Scientific Development

Author analyses the possible variants of Ukrainian science development in consideration of experience of 1920th. After October revolution some ultra-revolutionaries, just like nowadays, have claimed the necessity of liquidation of all scientific structure of former Russian. They proved that science as the brand new social institute should be built from a blank slate. Author proves that such point of view is not right. Experience of 1920th evidences that heredity, creative use of ideas and results of ante-revolutionary science have assured the prosperity of Ukrainian Social and Human sciences. On the contrary Stalin's repressions during 1930th under a slogan of revolutionary expediency stopped the development of Ukrainian science.

Keywords: history, Social sciences, the ways of science development, scientific heredity, revolutionary rupture heredity

УДК 930.1:94(477.8)

Т. І. Гуменюк

ОСОБЛИВОСТІ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ПІДХОДІВ У НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ УКРАЇНСЬКИХ ІСТОРИКІВ ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЕЙ УРСР ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ 1940–х – КІНЦЯ 1980–х рр. ХХ СТОЛІТТЯ

У статті проаналізовано становище і розвиток історичної науки в західних областях УРСР в другій половині ХХ ст., стан розробки питань історії України, всесвітньої історії та історії зарубіжних країн науковцями зазначеного періоду. Показано особливості розвитку теми, узагальнено критичні оцінки вітчизняних вчених. Автор вказала на перспективні напрями подальшого наукового вивчення історичних досліджень вчених західних областей УРСР, наукових досягнень українських істориків другої половини 1940-х – кінця 1980-х рр. ХХ століття.

Ключові слова: радянська влада, наукові дослідження, історики західноукраїнських областей, напрями історичної науки, вплив суспільно-політичної ситуації.

Перебудова світосприйняття сучасного українця, викликана зламом старої політичної системи і розвитком демократичних процесів у посттоталітарному суспільстві, дала змогу ученим об'єктивно оцінювати історичні процеси на українських землях від найдавніших часів до сучасності, розглядаючи події та явища національної історії в європейському і світовому контекстах. Праця в умовах деідеологізації також вимагала оновлення науково-методологічного інструментарію, узагальнення всієї багатоманітності історичних взаємин українців із сусідніми народами з метою подолання застарілих стереотипів і формування нової культури міжнародного і міждержавного співжиття в демократичному європейському просторі.

Головним підсумком першого етапу становлення новітньої української історіографії стало поступове вивільнення частини колишніх радянських істориків від ідеологічного монізму тоталітарного минулого і дедалі чіткіший перехід до національно-державницької схеми історії України, до цивілізаційного осмислення українського історичного процесу. Однак, лише окремі історики виявилися готовими до науково-новаторського опрацювання «закритих» тем, до усунення так званих «білих плям» в історії. Домінуючим залишався «викривальний» підхід, зосередження уваги на сенсаційних відкриттях джерельної інформації без її належної аналітики [1, с.381].

Історіографічні розвідки сучасних дослідників В. Коцура [2], А. Кузьменко, А. Коцура [3], С. Віднянського [4], К. Кондратюка, О. Сухого [5], В. Олянич [6] розкрили напрями, тематичну спрямованість історичних досліджень українських науковців у другій половині ХХ ст. За умов радянської влади тогочасні наукові

дослідження позначалися заідеологізованістю та догматичністю панівної політичної системи. З наукового обігу вилучено праці В. Антоновича, М. Костомарова, Д. Яворницького, М. Грушевського та ін. – усіх, хто обґрунтовував право України на свою незалежність та на власну історію. У повоєнний час тематика досліджень фактично обмежувалася історією України. Всесвітня історія, особливо такі її елітарні царини, як візантиністика, сходознавство, американістика, була привілеєм московських та ленинградських дослідних інститутів. Зрозуміло, що, займаючись національною історією, було легше попасти під підозру в «націоналізмі» (обов'язково «буржуазному»). При цьому республіканський науковий і політичний істеблішмент був до цього особливо чутливий, тож багатьом історикам було легше захиститися і знайти розуміння в Москві (туди й вирушали по науковій ступені ті, кого Київ не пропускав за «націоналізм») [7, с.156]. Постсоветська українська гуманістика винесла з попередньої доби яскраві поодинокі приклади дотримання високих стандартів емпіричного дослідження, суто советську розгалужену й взаємопов'язану систему інституцій та глибоко засіяні зерна конформізму, уніфікації наукового стилю і державно-політичної легітимізації своїх досліджень [8].

З другої половини 50-х і до середини 80-х років XX століття зростає увага радянської історіографії (О. Карпенко, Ю. Сливка, С. Макарчук, М. Панчук, Р. Симоненко) до вивчення політичної історії XX ст., зокрема подій 1917–1920 рр. Загалом у цих публікаціях історія регіону висвітлювалася в контексті єдиного революційного потоку, який охопив Росію та країни Центральної та Східної Європи під впливом Жовтневого перевороту 1917 р. Стверджувалося, що революційний рух на цих землях сприяв розвалу Австро-Угорської імперії, а політика новоутворених держав – Польщі, Румунії, Угорщини, Чехословаччини щодо українських земель була загарбницькою, яку підтримали країни Антанти. Визнавався національно-визвольний характер боротьби проти іноземної агресії. Водночас критикувалася політика уряду ЗУНР у визвольному русі, гіперболізувалася роль і місце комуністичних організацій, а боротьба за соборність кваліфікувалася як рух за возз'єднання з УСРР.

За повоєнного періоду другої половини 1940–1950-х років усталюється нова парадигма радянської науки щодо суспільно-політичного розвитку Галичини за воєнно-революційної доби 1914–1919 рр. Її стрижнем став постулат про невпинно зростаюче прагнення національно і соціально пригноблених трудящих мас Галичини до єднання з російськими пролетаріатом, селянством, солдатами задля спільного виступу проти австро-німецького та російського імперіалізму. Це обґрунтовувалося їхнім «русофільством», з одного боку, та «русоцентризмом» – іншого. Таким чином, анексія царською Росією Галичини, як, до речі, згодом і більшовицькою Росією – України, трактувалася як явище «закономірне», «прогресивне», що відповідало прагненням місцевої людності, а українські політичні лідери оголошувалися «буржуазними реакціонерами». У типовому, виразному, довершеному вигляді такі підходи і трактування знайшли відображення у працях І. Богодиста, В. Осечинського, які до кінця 1980-х років залишалися «відправними» і чи не найбільш цитованими при висвітленні зазначеної теми [9, с.48]. Однак період кінця 1950-х – поч. 1960-х років позначився певними зрушеннями у висвітленні історії західноукраїнських земель, що зумовлювалося послабленням компартійного контролю, переглядом деяких ідеологічних догм, поверненням історичній науці її дослідницьких функцій, урешті частковим розширенням прав союзних республік. Попри збереження ідейної заангажованості і навколо наукової лексики, все ж проглядається згасання крайньої войовничості змісту історичних досліджень. За цього часу активізувався й остаточно повернув собі домінуюче становище у дослідженні цієї проблеми львівський науковий осередок, який представляли Є. Галушко, І. Васюта, В. Ілько, О. Карпенко, М. Кравець, Г. Ковальчак, Ю. Сливка та ін. вчені [9, с.48].

У 1960–1980 рр. активізувалася розробка питань історії суспільно-політичних рухів, культурного життя та українсько-російських культурних зв'язків, зокрема діяльності братств та першодрукаря І. Федорова і його послідовників в Україні. Великий вклад у дослідження цих питань зробив Я. Ісаєвич. Монографія Я. Ісаєвича «Джерела з історії української культури доби феодалізму XVI–XVIII ст.» одразу стала класичною студією у цій галузі: у ній фахово і комплексно схарактеризовано джерела про культурно-освітню діяльність братств, розвиток освіти, видання і поширення книжок. Уперше виявлений ним у Гданській бібліотеці Польської Академії наук німецькомовний опис українських міст – Львова і Києва – гданського купця XVI ст. Мартина Груневеґа суттєво розширив джерельну базу з української давньої урбаністики. Для українського джерелознавства Я. Ісаєвич відкрив та по-новому прочитав записки данського дипломата початку XVIII ст. Юста Юля та нотатки німецького офіцера на російській службі, ад'юнкта Академії наук у Санкт-Петербурзі Георга Юнкера [10, с.747].

У 1960–1970-х рр. з'явилися праці, присвячені аграрним відносинам у селі та розвитку селянського руху О. Пастух, М. Кравця, І. Васюти. Сучасні історики В. Яремчук [11], В. Футала [12] з'ясували, що залучення до наукового обігу різноманітних джерел, зокрема й неопублікованих архівних матеріалів, дало змогу ученим радянського періоду створити цілісну картину становища селянства, масштабів його розшарування, колонізації західних українських земель польськими осадниками [12, с.255]. Наукові праці, опубліковані до 1956 року, ґрунтувалися на утвердженні ленинсько-сталінської методології з її догматизмом і схематизмом. Їм притаманний винятково апологетичний характер, який не дозволяв претендувати на об'єктивність. Відображення офіційної концепції комуністичної партії й радянського уряду, піднесення принципів соціалізму та радянського способу життя – спільна ознака історичних студій. Головну увагу зосереджено на практиці соціалістичного господарювання, доведенні успішного розв'язання в СРСР і УРСР таких фундаментальних завдань, як індустріалізація країни, колективізація сільського господарства, на підтвердженні положень марксизму-ленінізму про переваги централізованого планування над ринковою економікою. Однак зрозуміло, що поза увагою дослідників залишилися прорахунки в економіці, згубний

вплив на екологію та здоров'я людей, причини поглиблення демографічної кризи, умови побуту життя сільського населення, конфесійне життя, тобто «плановий наступ на українську самобутність».

Одним із напрямків досліджень повоєнного періоду – проблема керівної ролі Компартії, згуртованості робітничих сил навколо комуністичних лідерів. Перші праці радянських дослідників, що привертала увагу до політико-партійної розбудови в Західній Україні, вийшли в середині 1950-х років. З-поміж інших вирізнялася робота М. Герасименка і Б. Дудикевича, яка тривалий час слугувала радянським історикам важливим історичним та історіографічним джерелом. Автори використали деякі архівні матеріали, але факти відібрали так, щоб показати провідну роль КПЗУ в суспільно-політичному житті краю. У працях істориків-марксистів 70–80-х років ХХ ст. поменшало войовничої риторики, збагатилася їх джерельна база, було більше історичних фактів. С. Макарчук, досліджуючи національні відносини на західноукраїнських землях, коротко охарактеризував національні партії (звісно, з позицій комуністичної ідеології і методології) та окремі аспекти їх парламентської діяльності. Ю. Сливка дещо розширив межі дослідження політичного життя в Західній Україні, приділивши значну увагу некомуністичним партіям, зокрема аналізу їх програмних засад та боротьбі між ними на парламентській арені. Але ідеологічні заборони не дозволили авторові належно оцінити легальні партії. Так, наприклад, програмні положення УНДО в авторській інтерпретації мали «виключно пропагандистський, агітаційний характер» і «були розраховані на обман трудящих мас». Головним напрямком політичної діяльності українських національних партій, на думку Ю. Сливки, була боротьба проти Радянського Союзу і комуністичного руху. Ці та інші подібні за змістом оцінки перенесено до колективної праці львівських суспільствознавців. Загалом, праці радянських істориків були вкрай суб'єктивними, а подекуди фальсифікованими. Дослідники не зробили детального аналізу різнопланової політики українських центристських партій, оскільки достатньо було охарактеризувати її в цілому як антинародну. Ідеалізація радянським вченим КПЗУ і нехтування глибоким вивченням інших партій не дає підстав визнати їх дослідження об'єктивними [13, с.270].

Український ліворадикальний рух у міжвоєнній Польщі репрезентувала Комуністична партія Західної України (КПЗУ). Її історію почали вивчати в УРСР тільки після 1956 року. Тоді з'явилася низка спеціальних робіт, серед яких треба виділити монографію Є. Галушки. У ній зроблено спробу системного розгляду основних рішень з'їздів, конференцій і пленумів КПЗУ, проаналізувати форми і методи роботи партійних організацій. Новизна роботи полягає в тому, що в ній багато уваги приділено українському національному питанню в політиці західноукраїнських комуністів. В. Футала підкреслив, що у 70–80-х роках ХХ ст. дослідження діяльності Компартії Західної України загальмувалося, але не стільки в кількісному, як в якісному плані. Головна увага істориків була прикута до показу роботи комуністів у масових організаціях, керівництва революційно-визвольною боротьбою робітників і селян. Залишалися старими методологічні підходи щодо висвітлення історії українських національно-державницьких партій. Їх продовжували кваліфікувати «дрібнобуржуазними», «націоналістичними». Превалювало дослідження не самих партій, а лише тактики щодо них КПЗУ, їх історію та діяльність розглядали в ракурсі організаційного, ідеологічного та політичного краху. Показовими в цьому є роботи О. Швидака, В. Твердохліба, В. Чугайова, І. Васюти та ін. З таких же позицій написані й узагальнювальні праці – нариси обласних партійних організацій [13, с.284]. Від 1991 до 2006 р. не написано жодної спеціальної праці з історії ліворадикального руху. Історики, зазвичай, вносили поправки до оцінок місця і ролі КПЗУ та прокомуністичних організацій в національному житті Західної України. Зокрема А. Черненко, С. Макарчук, Я. Грицак вважають, що партія (принаймні та її частина, яка займала позиції українського націонал-комунізму) була виразником української національної ідеї. Крім того, Я. Грицак звернув увагу на ту обставину, що комуністичний рух у Галичині був вузькоінтелектуальним, а на Волині він перетворився на справді масову силу. Те, що КПЗУ була однією з найбільш динамічних сил Західної України відзначають й інші автори [13, с.286].

Одним з аспектів радянської історичної науки окресленого періоду – проблеми соціалістичного будівництва в європейських соціалістичних країнах; у цьому плані зацікавлення викликають матеріали щодо Угорської Народної Республіки та Чехословацької Соціалістичної Республіки. Основні напрями наукових пошуків радянських дослідників історії українсько-польських взаємин періоду феодалізму проаналізували В. Смолій, О. Головка [14]. Вчені відзначили, що в 70–80-х роках проблеми взаємин Русі і Польщі досліджувалися в працях цілого ряду вчених. Я. Ісаєвич головну увагу приділив вивченню історії прикордонних з Польщею давньоруських земель, зокрема «Градів червєнських»; М. Кучінко на підставі археологічних джерел дослідив історію забузьких міст [14, с.4]. Українські історики прагнули дослідити спільне і особливе в господарському розвитку українських земель: О. Баранович, І. Бойко, Д. Похилевич, М. Герасименко, В. Маркіна – в еволюції аграрних відносин; О. Баранович, Т. Брянцева, П. Михайлина, В. Отамановський – у становищі міст; С. Білецький, Я. Кісь – у розвитку ремесел, промислів і торгівлі [14, с.5]. Проблеми українського питання в міжвоєнній Польщі, напрями наукових досліджень дослідив С. Віднянський [15]. В УРСР не визнавався самий факт «законності» існування УНР і ЗУНР та українського питання в цілому, що стало значною перешкодою на шляху вивчення проблеми вітчизняними радянськими істориками. Навіть і в цих умовах, коли основним об'єктом для наукових досліджень став комуністично-радянський рух за возз'єднання українських земель з СРСР, в 50–80-ті роки з'явилися праці О. Карпенка, І. Кундюби, С. Макарчука, М. Панчука, Р. Симоненка, Ю. Сливки, І. Хміля, в яких на доступному архівному матеріалі аналізувалися плани країн Антанти і США щодо українського питання, розкривалася їхня вирішальна роль у встановленні нових державних кордонів країн Центрально-Східної Європи, доводилася нелегітимність окупації Польщею західноукраїнських земель, висвітлювалося їх пригноблене становище під владою Другої Речі Посполитої. Але в цілому українська радянська історична наука виявилася безпорадною у розгляді ряду важливих аспектів проблеми, які часто пояснювала із антинаукових позицій [15, с.41].

В українській історіографії відсутні дослідження з проблем місця повоєнної Югославії в міжнародних відносинах, причин радянсько-югославського конфлікту та його впливу на міжнародні відносини. Винятком є монографія О. Бейліса. За оцінками славістів – це єдина спроба в радянській історичній науці дослідити історію Югославії після 1945 року. Однак, у роботі багато питань зовнішньополітичного характеру не висвітлюється. Історіографію історії зарубіжних країн дослідив Я. Калакура [16]. Автор відзначив, що відмінною рисою української історіографії 90-х років ХХ ст. та першого дванадцятиріччя ХХІ ст. є повернення до її традиційного зацікавлення історією зарубіжних країн і не тільки сусідніх. Значно збільшилася чисельність дослідників всесвітньої історії, поряд із представниками старшого й середнього покоління заявила про себе нова, ідеологічно необтяжена генерація молодих учених, сформувалися нові наукові осередки і школи, збагатилась тематика досліджень.

Українське сходознавство переживало за радянської влади складні часи. Ті дослідники, які цікавилися проблемами способу виробництва на Сході, були знищені режимом. Нечисельні дослідження були присвячені революційним рухам, і щойно в повоєнні роки розпочалось відродження цього напрямку. Науковий вклад у розвиток вітчизняної історіографії античності внесла К. Мусієнко. Історію стародавнього Сходу досліджував Є Черезов.

На пріоритетне місце наукових дискурсів на рубежі 1980–90-х рр. висунулися проблеми історії радянської доби, які виявилися найбільш сфальсифікованими і міфологізованими в радянській історичній науці та суспільній свідомості. Злам стереотипів у поглядах на події 1917–1980-х рр. започаткував довгий ланцюг перегляду багатьох спотворень української історії, починаючи з найдавніших часів. У числі перших спроб нового трактування найбільш сфальсифікованих сторінок української історії 1920–30-х рр. стали наукові збірники «Про минуле – заради майбутнього» (1989) та «Маршрутами історії» (1990), упорядковані Ю. Шаповалом. У них частково переглядалися усталені в радянській історіографії оцінки внутріпартійної боротьби, ставлення до націонал-комунізму, проведення національної політики, ставились під сумнів «правдивість» відображення «досвіду» індустріалізації та колективізації, причин голоду 1932–1933 та 1946–1947 рр. [1, с.375]. Історики західноукраїнських областей на рубежі 1980–90-х рр. зосереджували свої зусилля здебільшого на двох тематичних напрямках: перегляд оцінок історії революційного руху в Галичині, Буковині та Закарпатті, діяльності Комуністичної партії Західної України та наслідків так званих соціалістичних перетворень у процесі встановлення радянської влади в цьому регіоні. Дедалі більше зростає інтерес до замовчуваних особливостей націоналістичного руху опору, діяльності ОУН та УПА [1, с.376].

Отже, у рамках сталінського тоталітарного режиму історична наука розглядалася як вельми придатний засіб політико-ідеологічного впливу на формування народної свідомості у напрямку, необхідному партійному керівництву. Останні роки горбачовської «перебудови» характеризувалися стрімкою політизацією суспільства. В Україні різко загострився інтерес до вітчизняної історії. Саме тоді багато хто вперше зрозумів, що історія РСР, яка вивчалася в радянських освітніх установах і вважалася вітчизняною, насправді є історією Росії. Упродовж багатьох десятиліть український народ був штучно відірваний від здобутків дореволюційної вітчизняної історіографії, яка відіграла винятково важливу роль у створенні передумов для національно-визвольної боротьби і державотворення на початку ХХ століття. Керівництво Компартії України помітило і належним чином оцінило той факт, що вітчизняна історія виходить на вістря суспільно-політичної боротьби. Тому воно зробило спробу перехопити ініціативу в тих поодиноких істориків, які намагалися вторгнутися в заборонені проблеми історичної науки і дати їм власні оцінки [17, с.16-17]. Історик С. Кульчицький констатував, що у лютому 1989 р. з'явилася постанова ЦК КПУ про формування «Програми розвитку історичних досліджень, поліпшення вивчення і пропаганди історії УРСР на 1991–2000 рр.». Розробити координаційну програму доручалося комісії на чолі з віце-президентом АН УРСР І. Лукиновим. Координаційна комісія розробила на основі пропозицій, які надійшли від установ АН УРСР та міністерств і відомств комплексну програму розвитку історичних досліджень, поліпшення вивчення і пропаганди історії України. У розділі «Видання і перевидання пам'яток української історіографії» було названо 47 пам'яток ХІХ–ХХ ст. Серед них – основні праці М. Грушевського, включаючи 10-томну «Історію України-Руси». С. Кульчицький зазначив, що в момент розробки комплексної програми твори Грушевського ще перебували у спецсховищах і видавалися читачам лише за спеціальним дозволом. Згадано у цьому розділі й тритомник В. Винниченка «Відродження нації», хоч він теж перебував «під арештом» [17, с.17-18].

Ліквідація цензурного бар'єра відкрила широкі можливості для утвердження нових концептуально-методологічних схем і підходів до вивчення українського національного відродження ХІХ ст., зокрема народовського руху 60–80-х рр. ХІХ ст., проблем русофільства і москвофільства, українсько-польських відносин кінця ХІХ – початку ХХ ст., формування перших українських партій – радикальної і національно-демократичної, становлення просвітянського руху. У період розпаду РСР, великого національно-патріотичного піднесення, актуалізовано дослідження літопису Українських визвольних змагань першої половини ХХ ст. Насамперед, це стосується вивчення суспільно-політичних передумов краху імперій Габсбургів і Романових, уроків державотворення Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР). Було узагальнено особливості повоєнного національно-культурного життя, етнополітичні процеси. На початку 90-х рр. відроджено українську військово-історичну науку, фундатором якої став у міжвоєнний період один із керівників Наукового товариства ім. Т. Шевченка у Львові, а згодом директор Інституту суспільних наук АН УРСР академік І. Крип'якевич.

Таким чином, долаючи стереотипи й інертність впливів попередніх періодів, сучасні історики, використовуючи справжній науковий доробок, витворений у радянську добу, пропонують нові методологічні підходи й теоретичні моделі інтерпретації емпіричного матеріалу. Пріоритетними напрямками сучасної

історичної науки залишаються питання, пов'язані із розвитком і формуванням гуманітарних наук у повоєнний період. У центрі уваги дослідників залишаються напрями розвитку академічної науки у західних областях України, вплив суспільно-політичної ситуації на розвиток української історичної науки, діяльність західноукраїнської інтелігенції у другій половині 40-х – кінця 80 рр. ХХ століття. Щодо ступеня вивчення проблеми, зазначмо, що історики загалом достатньо широко розкрили тематику та напрями тогочасних історичних досліджень. Однак низка питань залишається малодослідженою або й зовсім не вивченою, а саме: аналіз наукового доробку українських істориків в другій половині ХХ ст., питання персонального внеску науковців у розвиток української історичної науки.

Джерела та література

1. Калакура Я. Цивілізаційні орієнтири новітньої української історіографії / Я. Калакура // Ейдос. – 2013. – № 7. – С. 371–381.
2. Коцур В.П. Історичні дослідження: упереджені та об'єктивні оцінки (соціальні зміни і політичні процеси в Україні 1920-х – 30-х рр.: історіографія) / В.П. Коцур. – К.: Наукова думка, 1998. – 506 с.
3. Кузьменко А.В. Проблематика досліджень з історії України (кінець ХVІІІ – перша половина ХІХ ст.) / А.В. Кузьменко, А.П. Коцур, В.П. Коцур. – Київ – Переяслав-Хмельницький, 2009. – 232 с.
4. Віднянський С.В. Стан, проблеми та перспективи досліджень зі всесвітньої історії в Україні / С.В. Віднянський // УІЖ. – 2010. – № 5. – С. 166–179.
5. Сучасна національна історіографія новітньої історії України (1914–2009 рр.): [навч. посіб.]; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка / К.К. Кондратюк, О.М. Сухий. – Львів, 2010. – 261 с.
6. Олянич В. Радянська історіографічна школа вивчення «непманської буржуазії» та «експлуаторських класів» // Сіверянський літопис. – 2010. – № 1(91). – С. 86–93.
7. Портнов А. «Західні» категорії в українській пострадянській історіографії: мовні зміни в епоху перекладів / А. Портнов // Україна модерна. Перекладаючи культуру/культивуючи переклад. – 2010. – 16(5). – С. 153–182.
8. Портнов А. Наукове середовище і академічна культура в сучасній Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.humanities.org.ua/projects.php>.
9. Великочий В. Українсько-советська історіографія про суспільно-політичні процеси у Галичині / В. Великочий // Незалежний культурологічний часопис «І». Україна – ЄС: Транскордонна Галичина. – 2010. – Число 64. – С. 46–57.
10. Пришляк В. Ярослав Дмитрович Ісаєвич (7.III.1936–24.V.2010) / В. Пришляк // Український археографічний щорічник. – К., 2010. – Вип. 15. – С. 740–753.
11. Яремчук В. Минуле України в історичній науці УРСР післясталінської доби / В. Яремчук. – Острог: Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2009. – 526 с.
12. Футала В. Історія вивчення суспільно-політичного життя українців у міжвоєнній Польщі (1921–1939) / В. Футала. – Львів – Дрогобич: «Коло», 2010. – 456 с.
13. Футала В. Діяльність українських політичних сил у міжвоєнній Польщі (1921–1939): проблеми і напрями наукових досліджень / В. Футала // Україна-Польща: історична спадщина і суспільна свідомість / [відп. ред. М. Литвин]. НАН України. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2010–2011. – С. 268–291.
14. Смолій В.А. Проблема українсько-польських зв'язків доби феодалізму в українській радянській історіографії / В.А.Смолій, О.Б. Головка // Україна і Польща в період феодалізму: Збірник наукових праць / АН УРСР, Ін-т історії України; [редкол.: В.А. Смолій (відп. ред.) та ін.]. – К.: Наукова думка, 1991. – С. 3–10.
15. Віднянський С.В. Українське питання в міжвоєнній Польщі: основні проблеми й напрями наукових досліджень у сучасній вітчизняній історичній науці / С.В. Віднянський // УІЖ. – 2003. – № 2. – С. 39–55.
16. Калакура Я. Зарубіжний світ у вимірі новітньої української історіографії / Я. Калакура // Україна-Європа-Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини. – 2013. – Вип. 11. – С. 207–218.
17. Кульчицький С.В. Історичні науки / С.В. Кульчицький // Історія української культури. У п'яти томах. Том 5. Українська культура ХХ – початку ХХІ століть. Кн. 3. Культура та розвиток науки і технологій в Україні / [головна редкол.: Патон Б.Є., Вервес Г.Д., Курас І.Ф., Литвин В.М., Толочко П.П., Даниленко В.М.; ред. колегія: Жулинський М.Г., Бондар М.П., Сулима М.М., Гриценко П.Ю., Дзюба І.М., Кульчицький С.В., Новиченко Л.М., Онищенко О.С., Попович М.В., Скляренко В.Г., Скрипник Г.А., Федорук О.К., Храмов Ю.О., Шевченко Є.І.]. – К.: Наукова думка, 2012. – С. 7–23.

Гуменюк Т. І. Особенности концептуальных подходов в научных исследованиях украинских историков западных областей УССР второй половины 1940-х – конца 1980-х гг. ХХ века

В статье проанализировано положение и развитие исторической науки в западных областях УССР во второй половине ХХ века., состояние разработки вопросов истории Украины, всемирной истории и истории зарубежных стран научными работниками отмеченного периода. Показаны особенности развития темы, обобщены критические оценки отечественных ученых. Автор указала на перспективные направления последующего научного изучения исторических исследований ученых западных областей УССР, научных достижений украинских историков второй половины 1940-х – конца 1980-х гг. ХХ века.

Ключевые слова: советская власть, научные исследования, историки западноукраинских областей, направления исторической науки, влияние общественно-политической ситуации.

Humeniuk T. I. Peculiarities of conceptual approaches in the scientific researches of Ukrainian historians from the USSR Western regions in the second half of the 1940s – the end of the 1980s of the XX century

The article highlights the situation and development of the historic study in the USSR Western regions in the second half of the XX century, the condition of the given period scholars' elaboration of the Ukrainian history, world history and the history of foreign countries issues. The peculiarities of the topic development are displayed, the critical opinions of the native scholars are generalized. The author focuses on the perspective directions of further academic study of the USSR Western regions scholars' historic researches, the Ukrainian historians' academic achievements in the second half of the 1940s – the end of the 1980s of the XX century.

Keywords: Soviet authorities, academic researches, historians of Western regions, directions of the historic study, influence of the social and political situation.